

Posudok na habilitačnú prácu

PaedDr. Petra Kučeru, PhD.

Literární komparatistika a interkulturní literatura

K problematice cizího a jiného v myšlení o literatuře a v meziliterárních vztazích

Vedecké štúdie Dr. Petra Kučeru, PhD. sa zaoberajú jednotlivými literatúrami v ich vzájomných vzťahoch. Ťažiskové sú samozrejme germanistické a slavistické témy, čo vyplýva zo školenia a zamerania kandidáta.

Päť prvých kapitol predloženej práce sa zaoberá literárnovednými otázkami, ktoré zvyrazňujú vývojovú krivku teoretických otázok komparatistiky a interkulturnej literárnej vedy, hĺbkové skúmania a porovnania otázok komparatistiky a filozofie či stability určenia štruktúry literárnych smerov. Rovnako zaujímavé sú štúdie, ktoré sa venujú geografickému interkulturnému vzťahu Západ – Východ a aspektom inakosti v rámci územného rozloženia a v ňom sa odrážajúcich aspektov inakosti. Výrazný teoretický príspevok znamená kapitola, ktorá sleduje jeden smer – postmodernizmus – v stredoeurópskom priestore a spúšťa sondy do jednotlivých paradoxných znakov tohto smeru.

Sledovanie dialógu alebo trialógu kultúr (kap. 4.2. Rilkeovské inspirace v díle Vladimíra Holana, kap. 5.2 Něvská třída N. V. Gogola jako interkulturní dialog, kap. 5.3 Indické prózy Hermanna Hesseho jako interkulturní trialog) striedajú sondy do vnútornej štruktúry diela jedného autora (5.4 Etické a estetické aspekty interkulturality v románe Orhana Pamuka Sneh) a práca je ukončená štúdiami k otázkam prekladu (kap. 6. Recepce literárního díla jako interkulturní fenomén; 6.1 Překládání pozdní lyriky R. M. Rilka.) a spoločensko - politickou témou zásahu politiky do kultúry v 30. rokoch 20. storočia a likvidácie či obmedzenia interkulturného dialógu v nastupujúcom totalitnom režime. Je to veľmi podstatný a otvorený diskurz k otázke antisemitizmu a antijudaizmu.

V jednotlivých pojednaniach rozličných teórií literárnej vedy s dôrazom na komparatistiku sa v predloženej práci ukazujú dve ťažiskové oblasti. Jednou z nich je vzťah západnej a východnej kultúry. Kučera sleduje tento problém cez analýzu novely Franza Kafku Premena, pričom skúma veľmi podrobne autorský kontext v tejto novele, t. j. odraz štúdia chasidskej kultúry a filozofie, ktorému sa Kafka venoval. Kučera poukazuje na špecifiká židovského myslenia,

odrážajúce sa v texte novely celkom konkrétne. Významová porovnávacia os Východ – Západ platí aj v štúdiu o románe *Sneh* od nositeľa Nobelovej ceny a „interkultúrneho autora“ Orhana Pamuka. Diskurz Petra Kučeru k fenoménu Orhan Pamuk a jeho románu *Sneh* prebieha v dvoch reflexiách: vnútornej sféry štruktúry a diferencovaných významov románu v porovnaní západnej-nemeckej kultúry a východnej – tureckej, ale aj v reflexii rôznych interpretácií Pamukovho románu v Nemecku a v Čechách. „Politický“ román, za aký ho považuje aj sám autor, román *Sneh* podľa P. Kučeru nie je: je to z hľadiska literárno- estetického „žánrový experiment“, v ktorom ide o prelínanie tureckého tradicionalizmu s európskym postmodernizmom, čo robí román nezaraditeľným. Ide o román „o hľadaní zmyslu života“. Autor dizertácie tvrdí, že nejde o román európskej postmodernity (navzdory irónii), lebo „európsky postmoderný relativizmus neobstojí zoči voči smrti.“ (s. 167 – 169)

Druhou ťažiskovou oblasťou je teoretické sledovanie vytvárania dialógu až triológu u jednotlivých zvolených autorov. Rozsiahly diskurz P. Kučeru k toľko diskutovanému autorovi H. Hessemu pozostáva z bibliografických údajov najmä tých, ktoré sa viažu na vytváranie vzťahu autora k východným kultúram, najskôr indickej a neskôr k čínskej. Analýza sa zameriava na novelu *Síddhartha* (slovo *Dichtung* označovalo aj epické útvary), ktorá znamená hľadanie a nájdenie cesty k vlastnému „ja“, cesty k sebe. Komparatistické štúdie na túto tému upozorňujú na hlboký ponor do indickej filozofie. Indickú „kultúrnu pôdu“ opustil Hesse kvôli nihilizmu, odovzdanej nečinnosti a priklonil sa k čínskej filozofii harmónie protikladov a čínorodosti. Kučera vidí prínos *Síddharthu* v „interkultúrnom prenikaní“ a súhlasne s ostatnými teoretikmi súdi, že Hesse je autor eklektický a nezaraditeľný. Kučera tu hovorí o výraznom interkultúrnom ráze diela H. Hesseho: „...o kombinácii modernej európskej jazykovej skepsy a neviery vo veľké idey s tradičným orientálnym úsilím o dosiahnutie hlbšieho poznania na základe čo najdôkladnejšej skúsenosti.“ (s. 146 a n.)

K predloženej nepochybne hodnotnej a prínosnej habilitačnej práci mám dve poznámky a dve otázky.

Prvá poznámka sa týka kapitoly 3 Filozofické a komparatistické otázky interkulturality: autor konštatuje slabé a pred politikou ustupujúce spracovanie náboženských otázok, čím sa napätia, rozdiely, ale aj spoločné znaky medzi náboženstvami nedostávajú do diskurzu. No v poznámke k tomuto problému (s. 48) autorov príklad porovnanie českej modernej poézie a poézie tzv. slovenskej katolíckej moderny neseďí. Táto poézia má v premenách svojho času rozličné fázy a rôzne typy autorov. Tvrdenie Petra Kučeru najlepšie vyvracajú recenzie napr. Kútnika – Šmálova vo vrcholnej fáze básnikov tejto skupiny v 40tych

rokoch 20.storočia. No aj všeobecnejšie: prúd modernej katolíckej tvorby, ktorá napriek prítomnosti Boha ako „najvyššej inštancie“, v poézii napr. P. Claudel a i., v próze F. Werfel, G. Papini, H. Bernanos, H. Barlach ako výtvarník... patria k špičke svetovej moderny.

Rovnako treba spomenúť k výroku habilitanta: „Kresťanský antijudaizmus hraje i ve dvacátém století důležitou roli nejen v zemích katolických, ale také v protestantských.“ (s. 194), aj keď priamo Slovensko ako väčšinovo katolícku krajinu nemenuje, že táto malá krajina, ktorá sa ospravedlňovala za vývoz 70 000 židovských spoluobčanov počas druhej svetovej vojny, má na konte (9 mesačný antifašistický odboj a účasť na mierových kongresoch, bez ohľadu na konfesiu) a podľa štatistík na jedného obyvateľa najviac zachránených židovských spoluobčanov. Rovnako sa v práci v tejto súvislosti nespomína protifašistická Encyklika „Mit brenender Sorge“, ktorú vydal pápež Pius XI. 14. marca 1937 v nemeckom jazyku ako reakciu na nacizmus, aby si ju mohol každý Nemec prečítať.

Otázka a/ sa týka strednej Európy a jej prepojení: Kučera cituje Enzu Bettiza, ktorý uvádza autorov tohto priestoru, ktorých spája „něco jako společný suterén“, „osudové spojenectví“. Prosím habilitanta o pomenovanie týchto metaforických vyjadrení: čo je to, čo týchto autorov osudovo spája?

Otázka b/ sa týka sekundárnej literatúry, ktorú si samozrejme môže vedec vybrať. Zaujímalo by ma však, prečo, keďže sa práca celoplošne zaoberá stretom kultúr, umení, výrazmi cudzí, iný, inakosť, medzinárodné vzťahy (aj v názve práce), prečo autor, navyše germanista, vynechal nemeckého teoretika Huga Dyserincka, ktorého pojem „komparatistická imagológia“ (spomína sa *expresis verbis* aj v poslednej kapitole habilitačnej práce) súvisí s posunmi vo vnímaní cudzieho a iného, navyše sa v jeho štúdiách nachádzajú návrhy na pozitívne riešenia posunov a odstraňovanie animozít.

Habilitačnú prácu odporúčam k obhajobe a po jej obhájení odporúčam Dr. Kučerovi udeliť titul docent.

prof. PhDr. Mária Bátorová, DrSc.

V Bratislave 12. 5. 2017